

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 704 sahifa,
22-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Matematika fanini o'qitishda kommunikativ va ijtimoiy-psixologik yondashuvlar	10
Esonturdiyev Mamatqobil Nurmamatovich	
Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodikasi	13
Bahromova Muhayyo Imomqul qizi	
Geografiya ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari	18
Tuyg'unov Murodjon Salimqul o'g'li	
Biologiyani o'qitishda belgili-ramziy ko'rgazmalilik vositalaridan foydalanishning o'quvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishdagi roli	22
Azimov I. T., Daminova F. A.	
PISA 2025 doirasida raqamli ta'lim kompetensiyalarini baholashning innovatsion mexanizmlari	25
Doniyorov Muxiddin Normamatovich, Ishanov Almat Adilxanovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy savodxonligini oshirishda zamonaviy pedagogik vositalarni qo'llash	28
Abdunazarov Bobir Normurodovich	
Raqamli ta'lim resurslari asosida kredit-modul tizimida talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirish	32
Jumayeva Ra'no To'ychi qizi	
Oila va maktab integratsiyasining shaxs kamolotiga ta'siri	36
Rasulova Dildora Shuhratovna, Raxmatova Zulxumor Alimovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati	40
Sultanova Sahobar Ravshanbekovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiiy fanning o'rni	43
G'afforova Zarnigor Abdumo'min qizi	
Umumiy o'rta ta'limda o'qituvchi va ota-onalar ijtimoiy hamkorligini rivojlantirish	47
Xalikova Zaxro Mirshadmanovna, Xolbo'tayev Muzaffar Odilovich, Bozorova Xadicha Javlon qizi	
Nutqida kechikish kuzatiladigan bolalarda nutqni qo'l va barmoq motorikasini rivojlantiruvchi o'yinlar orqali shakllantirish	51
Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Fotima Adizovna	
Taym menejment asosida bo'lajak o'qituvchilarda liderlik fazilatlarini rivojlantirish	55
Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi	
Sun'iy intellekt va NLP texnologiyalari asosida elektron ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirish	58
Otakishiyeva Gulshanoy Abdulaziz qizi	
Pedagogik kvalimetriya asosida bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik madaniyatini shakllantirishning nazariy asoslari	61
G'aniyeva Muattarxon Nodirbek qizi	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты	64
Имамова Хурият Эргаш кизи	
Yosh erkin kurashchilarda chidamlilikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	69
Ergashov Qaxramonjon Asqarovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy masalalar yechishga o'rgatish usullari	76
G'iyosova Dilovar Orif qizi	
Haykaltaroshlik fanining metodik qo'llanilishi	80
Qodirov Bobirjon Botirjonovich	
Ijtimoiy xavf ostidagi bolalarni qo'llab-quvvatlashning jahon tajribasi va psixologik-pedagogik asoslari	85
Manzura Qosmuratova	
Jahonda art-biznes klasterlarining ahamiyati va rivojlanish tuzilmasi	89
A. S. Umarov	
Автоматизация решения сложных математических задач графическим методом для углублённого изучения математики в школе	92
Эргашев Серожиддин Султонмуродович, Маматов Исломбек Ильесович	
Pedagogika darslarida raqamli va onlayn didaktik o'yinlardan foydalanish	97
Qodirova Feruzaxon Abdiyaminovna	
Sun'iy intellekt va tanqidiy fikrlashning kognitiv-konseptual komponenti va uni rivojlantirish metodikasi	102
Sobirova Munavvarxon Qaxramonjon qizi	
Media savodxonlik va axborot madaniyati fanida sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari	106
Ermatov Sherzodbek Latipjonovich, Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich	

Adabiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv	111
<i>To'ychiyeva Mahfuza Umarmulovna, Islomova Shalola Ismoil qizi</i>	
Comparative Study of Passive Constructions in English and Their Translation Into Uzbek.....	117
<i>Elmirzayeva Maftuna Dusmurod qizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagogik mas'uliyatni shakllantirishning dolzarb muammolari	122
<i>Botirova Odinoxon Abdumutalib qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik modeli va metodik asoslari	126
<i>Haytbayeva S. R.</i>	
Imkoniyati cheklangan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash orqali intellektual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlari.....	131
<i>Kadirova Nigora Saxibjanovna</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini dual ta'lim asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari.....	134
<i>Samiyeva Zuleyxa Uktamovna</i>	
Insonlar orasidagi munosabatlarda noverbal muloqotning komponentlarining ko'rinishlari	139
<i>Soliyev Farxodjon Sodikovich, Karimov Jahongirjon Murodjon o'g'li</i>	
Virtual texnologiyalar vositasida texnika fanlarini o'qitish mazmunini innovatsion rivojlantirish	145
<i>Yuldasheva Dilorom Husniddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suzish mashg'ulotlarini tashkil etish texnologiyasi.....	150
<i>Toshpulatova Aziza Toyirovna</i>	
Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari	155
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich, Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li</i>	
O'qituvchilar ruhiy salomatligini saqlashning amaliy strategiyalari	159
<i>Begmatov Raximkul Olimovich</i>	
Ona tili darslarida analitik faoliyatni tashkil etish imkoniyatlari	164
<i>Narziyeva Mastura Sunnatovna</i>	
Maktabgacha ta'limda Project-Based learning texnologiyasi asosida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	168
<i>Kubayeva Mavluda, Po'latova Gullola Ravshan qizi</i>	
Talabalarda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	173
<i>Qo'chqorov Nodir Bozorovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash jarayonida foydalaniladigan texnologiyalar va vositalar	178
<i>A'zamqulova Zilola Sunnat qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari.....	183
<i>Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi</i>	
Kimyo fanining tarixiy rivojlanishida metodologik yondashuvlar	187
<i>Begamov Shaxzod To'liqin o'g'li</i>	
Sport bilan shug'ullanishda qo'l va oyoq motorikalarini rivojlantirish mezonlari	190
<i>Imomov Asliddin Abdurazoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>	
O'zbek va ingliz tillarida zamon kategoriyasining qiyosiy tahlili	194
<i>Xudoyberdiyeva Dilfuza Alisher qizi</i>	
Hayot faoliyati xavfsizligi fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi va rejalashtirish faoliyati.....	198
<i>Maxmudov Baxtiyor Xayrullayevich</i>	
Dizartriyali bolalarda motorikani rivojlantirish – nutqni rivojlantirishning asosiy omili	202
<i>Mamatova Muzayyana Batirovna</i>	
Expression of Lexical Economy in English and Uzbek Through Stylistic Means	205
<i>Omonov Baxtiyor Uktamovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatni shakllantirish.....	208
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Xamzayeva Sunbula Jasurovna</i>	
Xushmuomalalik strategiyalarining ijtimoiy vazifalari.....	212
<i>Alieva Navruza Xabibullayevna, Azizova Sanobarxon Valijon qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxslik sifatlarining kasbiy rivojlanishdagi psixologik ahamiyati	216
<i>Dusmetova Maksuda Matnazarovna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning illustrativ yondashuv asosida kreativ va variativ faoliyat olib borish usullari va yo'llari.....	221
<i>Egamberdiyeva Madina Sharif qizi</i>	
Pragmatic Functions in Neurolinguistic Communication	224
<i>Fayziyeva Parvina</i>	
Sahro gavhari: ruslar istilosigacha bo'lgan davrda Xiva me'morchiligi tarixi	227
<i>Islomjon Xojjigitovich Mirzakulov</i>	
Moslashuvning psixologik mexanizmlari: ta'lim muhiti sharoitida shaxsning adaptatsiyasi.....	235
<i>Jaynarova Sayyora Isoqul qizi, Nuraliyeva Nasiba</i>	
Onalik psixologiyasi va o'rganishning nazariy jihatlari.....	238
<i>Kasimova Xulkar Atabayevna</i>	

Spheres of Language Use.....	243
Kumakbayeva Gulbanu Kuntuarovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishda nostandart topshiriqlar metodikasi.....	246
Muxammadiyeva Dinora Tursunpulatovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari va didaktik tamoyillari.....	251
N. Jurayev	
Dunyo bolalari huquqlarini himoya qilish: global muammolar, tizimli kamchiliklar va tanqidiy tahlil	255
Nargiza Ergasheva	
Talabalarning dasturlashga oid agoritmik fikrlashini rivojlantirish orqali innovatsion faoliyatga tayyorlash usuli	259
Orziqulova Barchinoy Ixtiyor qizi	
Talabalarda o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining tuzilmasi va psixologik komponentlari (motivatsion, kognitiv, irodaviy, emotsional-regulyativ komponentlar)	264
Otabekova Nargiza Avazbek qizi	
O'zbek va ingliz tillaridagi metaforalarda til va madaniyat uyg'unligi.....	269
Rasulova Munajat Akmaljonovna	
Limitlar nazariyasini kompyuter imitatsion modellar vositasida o'qitish metodikasi.....	273
Safarov Abbos Abdurasul o'g'li	
Ijtimoiy hamkorlik – barkamol avlodni tarbiyalash poydevori.....	278
Sharipova Gulruxsor Nurkabilovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati.....	282
Sultanova Sahobar Ravshanbekovna	
Badiiy gimnastika mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish	285
Tuxtayeva Azizabonu Abdurasulovna	
Matematika fanini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining semiotik yondashuvini shakllantirish ...	289
Xayrullayev Ismatulla Nurullayevich	
Pedagogik qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish	293
Xoliqova Inobatxon Bo'ri qizi	
Umumta'lim maktabida elektron axborot-ta'lim resurslari.....	296
Xolmurodov Shuxrat Okboyevich, Norqobilov Hakimbek Nuriddin o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolaning kreativligini shakllantirishda innovatsion muhit	300
Xonnazarova Gulasal Yusuf qizi	
Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining joriy etilishining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlari	303
Xusenova Sadoqat Botirovna	
Искусственный интеллект в методике преподавания русского языка: адаптивная обратная связь и развитие коммуникативной компетенции.....	308
Джалилова Феруза Намазовна	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты.....	312
Имамова Хурият Эргаш кизи	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	317
Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович	
Психологические факторы успешности профессионального обучения студентов	319
Рахимходжаева В. С.	
Специфика восприятия окружающего мира в лирике Афанасия Фета.....	325
Татьяна Викторовна Половинкина	
Анализ разработки женских коллекций с использованием стилистических и конструктивных особенностей ретро-моды	329
Абдурахманова Н., Рахматуллаева У. С.	
Использование современных образовательных технологий в начальной школе как средство развития познавательной активности учащихся	333
Фазилова Гулчехра Ахмедовна	
Nyuman (Newman) xatolar tahlili modelining geometrik isbotlash ko'nikmalarini shakllantirishdagi ahamiyati.....	337
Davletov Davronbek Egamberganovich	
“Informatika” fani mavzularini taksonomik yondashuv asosida o'qitish	343
Axrarov Baxtiyor Sagdullayevich	
O'qituvchi faoliyatida pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash metodikasi.....	347
Xomidjonov Abrorjon Olimjon o'g'li	
Rus-o'zbek tarjimashunosligining zamonaviy tendensiyalari.....	351
Kudratov Kamoljon Islomovich	
Kompyuterga qaramlikning o'smirlarga ta'siri va uning psixologik oqibatlari.....	356
Kushakova Nargiza Islambayevna, Ergasheva Sarvinoz Shavqiddin qizi	

Musiqa ning neyropsixologik rivojlanish va ta'lim jarayonidagi ahamiyati	360
<i>Xikmatova Shohida Xikmatovna</i>	
Innovatsion yondashuv asosida inklyuziv ta'lim o'quvchilarining yozma nutqini rivojlantirish	364
<i>Alimardanova Sitora Ikrom qizi</i>	
Comparative and Conceptological Trends in Linguoculturology	367
<i>Ablakulov Ilkhom</i>	
Boshlang'ich ta'limda kreativ ta'lim muhitini rivojlantirish asosida o'quvchilarning muammolarni hal qilish ko'nikmalarini shakllantirish	370
<i>Abdullayeva Uljalg'as</i>	
Rivojlangan mamlakatlar ta'lim tizimida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda sun'iy intellektdan foydalanish usullari.....	373
<i>Aglamova Shahzoda Sobirovna</i>	
Bokschi qizlar texnik harakatlarining kinematik ko'rsatkichlar asosida takomillashtirish metodikasi	378
<i>Axmedov Latifjon G'ayrat o'g'li</i>	
O'quv jarayonida formativ baholashning evolyutsion-xronologik tahlili	383
<i>Davidova Dilnoza Tadjibayevna</i>	
Oliy ta'limda "Smart Education" texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi	388
<i>Dilrabo Amriddinova, Abdulxalilova Surayyo Ahad qizi</i>	
Zamonaviy ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'qituvchilarini baholash kompetensiyalarini rivojlantirishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	392
<i>Majidova Hilola Eshquvat qizi</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish usullari	396
<i>Mamatova Fazilat Ixtiyorovna, Xolmirzayeva Zebo Ravshan qizi</i>	
Jismoniy tarbiya o'qituvchilarini sport marketologi faoliyatiga tayyorlashning zarurati	402
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	
O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida strategik boshqaruvni takomillashtirish.....	406
<i>Saydullayeva Nargis</i>	
Integrating Literary Texts Into Early Foreign Language Education: A Mixed-Methods Investigation of Lexical, Cognitive, and Affective Outcomes in Primary Classrooms	410
<i>Shukurova Zamira Shodiyevna</i>	
Fizika fanini o'qitishda formativ baholash asosida tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning metodik modeli.....	416
<i>Sobirov Avazbek Anvarovich</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning kichik motorikasini rivojlantirishda o'yinning ahamiyati va individual yondashuv	421
<i>Norboyeva Laylo Sapar qizi</i>	
Психологические особенности проявления творческих способностей у подростков, воспитывающихся в бикарьерных семьях.....	425
<i>Ишбобоева Гулбарчин Рустамовна</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga chet tilini vizual materiallar vositasida o'rgatishni takomillashtirish.....	433
<i>Olimova Shahlo Bahodir qizi, Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida nutqiy kompetensiyani rivojlantirish metodikasining hozirgi holati va muammolari.....	439
<i>Diyoraxon To'htanazarova Zokir qizi</i>	
Turkiy xalqlarning an'anaviy sport o'yinlariga yil fasllaridagi o'zgarishlarning ta'siri.....	443
<i>Qodirova Xalimaxon Nurmuhammad qizi</i>	
Нововведения в шкале стоимости элементов и коэффициентах компонентов программы ISU на 2026 год	447
<i>Федорова Светлана Вячеславовна</i>	
Ingliz tilidagi conjunctionlarning grammatik tasnifi va sintaktik vazifalari hamda ESP darslarida ularni o'rgatishning kommunikativ va kontekstual usullari	451
<i>Mahammadiyeva Mashxura Maxmur qizi</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida lisoniy tahlil ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy metodikasi	456
<i>Yo'ldashova Dilso'z Umar qizi</i>	
Voleybolchilarning sakrovchanlik ko'nikmalarini shakllantirishda harakatli o'yinlarning ahamiyati.....	461
<i>Artikov Xayrulla Baxtiyarovich</i>	
Effectiveness of Personalized Studying via Artificial Intelligence in Teaching English as a Second Language to Non-Native Speakers	465
<i>Irzakulova Raykhon</i>	
Texnologik ta'limda mustaqil ta'limni rivojlantirish yo'llari	469
<i>Yaxshiboyev Temur-Malik Erkin o'g'li, Jonuzoqova Charos Ziyodulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda zamonaviy o'yin vositalarining aqliy va ruhiy rivojlanishga ta'siri.....	474
<i>Abduxamidova Dilorom Abdumuminovna</i>	
Nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagog kadrlar salohiyatini boshqarishning zamonaviy yondashuvlari tahlili	479
<i>Mamatqulova Shohsanam Dilshodovna</i>	

Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarini mustaqil ta'limni tashkil qilishga o'rgatishning pedagogik asoslari	485
<i>Xamdamon Usmon Ergashevich</i>	
Boshlang'ich ta'limda ona tili darslarini innovatsion texnologiyalar asosida tashkil qilish masalasi	490
<i>Adizova Nodira Baxtiyorovna, Ibotova Shahnoza Shuxrat qizi</i>	
Malaka oshirish tizimida sifat menejmenti: "sun'iy intellekt" va "boshqaruv mexanizmi" tushunchalarining ierarxik bog'liqligi.....	494
<i>Allanazarova Maftuna Qobul qizi</i>	
"Uglevodorodlar" bo'limini o'qitishni axborot kommunikatsion texnologiyalar vositasida takomillashtirish metodikasi (umumiy o'rta ta'lim maktablari 10-sinflar o'quvchilari misolida)	498
<i>Babajanova Nilufar Pirnafas qizi</i>	
Axborot texnologiyalari vositasida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish darajasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari.....	506
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarni aralash ta'lim texnologiyalaridan foydalanishga tayyorlashning pedagogik xususiyatlari va tarkibiy komponentlari	510
<i>Kabirova Zarifa Muqaddamovna</i>	
Maktabgacha ta'limda qoraqalpoq ertaklari orqali bolalar tilini rivojlantirishning kognitiv asoslari	516
<i>Matjanova Gulzada Annabayevna</i>	
Issiq sharoitiga marafonchilar va futbolchilarning fiziologik moslashuvi xususiyatlari	520
<i>Nurbayev Baxtiyor Shirinovich</i>	
Xorijlik talabalarining tinglab tushunishdagi qiyinchiliklarini metakognitiv strategiyalar orqali bartaraf etish ..	524
<i>Odiljonova Nilufarxon Avduvahob qizi</i>	
O'qituvchilarda kasbiy so'nish va psixologik stress holatlarini keltirib chiqaruvchi psixologik-pedagogik omillar	528
<i>Usmonov Salaxdin Alikulovich, Ortiqova Malika Odiljon qizi, Xolbekova Dinora Faxriddin qizi</i>	
Umumta'lim maktablarida texnologik kompetensiyalarni rivojlantirishning amaldagi holati va metodik muammolari	533
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
Talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda raqamli texnologiyalar va ularning imkoniyatlari	538
<i>Xujaniyozova G. S.</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy onglik darajasini baholash mezonlari va ko'rsatkichlari (oilaviy muhit misolida)	543
<i>Yakubov Odiljon Tolibjon o'g'li</i>	
Raqamli texnologiyalar davrida o'zbek tilining qo'llanilish istiqbollari	549
<i>Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna</i>	
Обучение образованию и употреблению форм числа имён существительных в школьном курсе русского языка	553
<i>Идиева Гульмира Изомовна</i>	
Yosh sportchilarda biokimyoviy ko'rsatkichlarning funksional tayyorgarlikka ta'siri.....	556
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Lingvistik kompetensiya: nazariy asoslari va mazmuni	566
<i>Eshbekova Dilnoza Ibraimovna</i>	
Jismoniy tarbiya tizimida sport o'yinlarining o'rni ahamiyati	569
<i>Muxamedjanov Umidulla Fayzullayevich</i>	
Delinkvent xulq-atvorning psixologik va ijtimoiy omillari, prevensiyasi va intervensiya usullari.....	572
<i>Xolmurotova Shoxista Mirzaliyevna</i>	
Matematika fanini o'qitishda raqamli texnologiyalar va dasturiy ta'minotlarning o'rni	577
<i>Sobirova Dinora Umidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari maktabga tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarini maktab ta'limiga ijtimoiy moslashuvchanligini rivojlantirish	583
<i>Akramova Dildora Ergashboy qizi</i>	
O'smirlarning kitobxonlik madaniyatini yuksaltirishda oila-maktab hamkorligining ijtimoiy-pedagogik mexanizmlari.....	587
<i>Xudoyberdiyeva Marhabo Abduqahhorovna</i>	
Bridging Jadid Reformism and 21 st -Century Pedagogy: The Structural Framework of Abdulla Avloni's Educational Legacy	591
<i>Lola Rakhmonovna Djurakulova, Karina Eduardovna Bushevskaya</i>	
Yengil atletikada ko'p yillik sport mashg'ulotlarini boshqarishning tashkiliy-metodik asoslari.....	595
<i>Hakimova Mushtariybonu Hamidovna, Tursunpolatova Ziyoda Jahongir qizi</i>	
Pedagogik oliy ta'lim muassasalari talabalari intellektual salohiyatini rivojlantirishda pedagogik artistizmning didaktik imkoniyatlarini takomillashtirish	599
<i>Karriboeva Lobarxon Fayzulla qizi</i>	
Chidamlilik tushunchasi, chidamlilikning turlari, ko'rsatkichlari va uni rivojlantirish metodlari	603
<i>Shaalimov Muxtorsha Atxamovich</i>	
X, Y va Z avlodiga mansub ayollarda qadriyatlar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari	607
<i>Feruza Abduraxmonova</i>	

Musiqa terminlarini izohli lug'atlarda berishning zamonaviy ilmiy-amaliy asoslari.....	612
Abdialimova Maxfuza Safarboy qizi	
Ta'lim muhiti, pedagoglar malakasi va o'quv dasturlarini baholash.....	617
Mutalova Dilnoza Abdurashidovna	
The Role of Interactive Technologies in Developing the Cognitive Activities of Future Foreign Language Teachers	621
Shukurov Uktam Bakhodirovich	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilar ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining empirik xususiyatlari.....	625
Ikmattulayev G'ayrat Zokirovich	
Oliy ta'lim muassasalarining bo'lajak o'qituvchilarini ijtimoiy pedagogik faoliyatga kasbiy metodik tayyorlashning pedagogik shart-sharoitlari	632
Ali Tursaotov	
Kognitiv yondashuv asosida bo'lajak ijtimoiy ish xodimlarida sanogen refleksiyaning rivojlantirish modeli	636
Ismailov Murodulla Kaxramonovich	
Rang konseptlarini o'qitishga oid xalqaro tadqiqotlar tahlili: ilmiy bo'shliqlar va metodologik istiqbollari	643
Arabova Gulnura Yuzboy qizi	
Sun'iy intellektning inson tafakkur jarayonlariga psixologik ta'siri.....	648
Usmonov Sherzod Axmadjonovich, Raxmonov Sa'natjon Baxtiyorovich	
Milliy cholg'u ansambllari orqali o'quvchilar musiqiy dunyoqarashini shakllantirish	651
Dadamirzayeva Gulshanoy To'lanjon qizi	
Raqamli kompetensiyalar tizimi va talaba mustaqilligining pedagogik-psixologik ko'rsatkichlari	656
Qahramonova Xumora Qahramonovna	
Oliy ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanish madaniyatini shakllantirish mexanizmlari	661
Ochilova Gulnoza Odilovna	
O'zlashtirish psixologiyasining rivojlanish bosqichlari: psixometrik yondashuvdan raqamli ta'lim muhitigacha	665
Mo'minxo'jayeva Zuhra Alimjon qizi	
GeoGebra yordamida ko'pyoqlilarni o'qitish metodikasi.....	672
Pirlepsov Umrbek Baxtiyor o'g'li	
Boshlang'ich tayyorgarlik bosqichidagi dzyudochilarning umumiy jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish usullari	675
Jumanova Iroda Shokirjon qizi	
O'zbekistonda nogironligi bo'lgan shaxslarni ijtimoiy integratsiya va tibbiy korreksiyalash istiqbollari.....	678
Jurayeva Mushtariy Muxaydinovna	
Oila hamkorligida koxlear implantli bolalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash	684
Atamirzayeva Zebunniso Baxtiyor qizi	
Bulutli texnologiyalar va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni	689
Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Yuldasheva Gulsanam Odiljon qizi	
O'zbek tilida axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga oid neologizmlarning shakllanishi va qo'llanish xususiyatlari	692
Bektosheva Mehinbonu Abdumalik qizi	
Ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlari..	695
Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Forming Emotional Intelligence of Primary School Students Through Extracurricular Activities	700
Yusupova Diloromxon	

OTA-ONALAR VA MAHALLA FAOLLARINING PEDAGOGIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY MEXANIZMLARI

Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi

Qori Niyoziy nomidagi tarbiya pedagogikasi milliy instituti
tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning zamonaviy mexanizmlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda U. Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasi, J. Epsteinning maktab-oila-jamiyat hamkorligi modeli, J. Kolemanning ijtimoiy kapital konsepsiyasi kabi xorijiy ilmiy yondashuvlar, shuningdek, o'zbek mutafakkirlari va zamonaviy olimlarining ishlari qiyosiy tahlil qilingan. Pedagogik kompetentlik tushunchasining mazmun-mohiyati, uning tarkibiy qismlari ochib berilgan, shuningdek, ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik-psixologik bilimlarini oshirishga yo'naltirilgan zamonaviy shakl va metodlar, xorijiy tajriba hamda raqamli platformalar asosida tizimlashtirilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik kompetensiya, ota-onalar, mahalla faollari, pedagogik ma'rifat, ekologik tizimlar nazariyasi, ijtimoiy kapital, maktab-oila-jamiyat hamkorligi, xorijiy tajriba.

Abstract: This article provides a scientific-theoretical analysis of modern mechanisms for developing the pedagogical competence of parents and mahalla (local community) activists. The study presents a comparative analysis of foreign scientific approaches, including U. Bronfenbrenner's ecological systems theory, J. Epstein's school-family-community partnership model, and J. Coleman's social capital concept, as well as the works of Uzbek thinkers and contemporary scholars. It reveals the content and essence of the concept of pedagogical competence and its structural components and systematizes modern forms and methods, foreign experience, and digital platforms aimed at enhancing the pedagogical and psychological knowledge of parents and mahalla activists.

Key words: pedagogical competence, parents, mahalla activists, pedagogical enlightenment, ecological systems theory, social capital, school-family-community partnership, foreign experience.

Аннотация: В статье научно-теоретически проанализированы современные механизмы развития педагогической компетентности родителей и активистов махалли. В исследовании проведён сравнительный анализ зарубежных научных подходов, таких как теория экологических систем У. Бронфенбреннера, модель сотрудничества школы, семьи и общества Дж. Эпштейна, концепция социального капитала Дж. Коулмана, а также работ узбекских мыслителей и современных учёных. Раскрыты содержание и сущность понятия педагогической компетентности, её структурные компоненты, а также систематизированы современные формы и методы, зарубежный опыт и цифровые платформы, направленные на повышение педагогико-психологических знаний родителей и активистов махалли.

Ключевые слова: педагогическая компетентность, родители, активисты махалли, педагогическое просвещение, теория экологических систем, социальный капитал, сотрудничество школы, семьи и общества, зарубежный опыт.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatda yosh avlod tarbiyasi sifatini oshirish masalasi nafaqat ta'lim muassasalari, balki oila va mahalla institutlarining ham pedagogik jihatdan yetarli darajada tayyor bo'lishini talab etadi. Bolaning shaxs sifatida shakllanishida ota-onalarning pedagogik madaniyati, ularning umumta'lim darajasi, umummadaniy saviyasi hamda tarbiyaviy ko'nikmalari hal qiluvchi ahamiyatga ega ^[1.14]. Bu fikr aslida jadidchilik harakatining yirik vakili Abdulla Avloniyning pedagogik merosida ham o'z aksini topgan: u tarbiyani "birinchi uy tarbiyasi - ona vazifasi, ikkinchi maktab va madrasa tarbiyasi - ota, muallim va hukumat vazifasi" sifatida ta'riflab, ota-onaning bilimsizligi farzand tarbiyasiga to'sqinlik qilishi mumkinligini achchiq kinoya bilan ta'kidlagan edi ^[16.10]. Bu tarixiy qarash bugungi kunda ota-onalar pedagogik kompetensiyasini maqsadli rivojlantirish zarurligining ildizlarini ko'rsatadi.

Xorijiy ilmiy adabiyotlarda ota-onalar va jamiyat faollarining bola tarbiyasidagi o'rni amerikalik psixolog Uri Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasi (ecological systems theory) orqali chuqur asoslangan. Bronfenbrennerga ko'ra, bola rivojlanishi besh o'zaro bog'liq tizim - mikrotizim (oila, maktab), mezotizim (oila va maktab o'rtasidagi bog'lanish), ekzotizim (ota-onaning ish joyi, mahalliy xizmatlar), makrotizim (madaniy qadriyatlar va qonunlar) va xronotizim (vaqt davomidagi o'zgarishlar) ta'sirida kechadi [17.1]. Bu nazariya shuni ko'rsatadiki, mahalla faollari aynan ekzotizim darajasida - bolaning bevosita ishtirokisiz, lekin uning rivojlanishiga bilvosita ta'sir ko'rsatuvchi muhit sifatida - muhim pedagogik vazifani bajaradi, shu sababli ularning pedagogik kompetensiyasi bolalar tarbiyasi sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Amerikalik sotsiolog Jeyms Kolemanning ijtimoiy kapital (social capital) konsepsiyasiga ko'ra, bolaning ta'lim muvaffaqiyati nafaqat oilaning iqtisodiy resurslariga, balki oila, maktab va jamiyat o'rtasidagi ishonchli ijtimoiy aloqalar tarmog'iga ham bog'liq; ota-onalarning maktab hayotiga jalb etilishi, qo'shnihilik munosabatlarning barqarorligi va jamoatchilik nazorati bolalar uchun "himoyalovchi ijtimoiy kapital" yaratadi [18.1]. Bu nazariya mahalla institutining ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab beradi, chunki mahalla aynan shunday qo'shnihilik ijtimoiy kapitalining tashuvchisi hisoblanadi.

Jons Xopkins universiteti professori Joys Epsteinning maktab-oila-jamiyat hamkorligi modeli (school-family-community partnership model) ota-onalar va jamiyat ishtirokining olti turini ajratib ko'rsatadi: ota-onalik (parenting), aloqa (communicating), ko'ngillilik (volunteering), uyda o'qitish (learning at home), qaror qabul qilishda ishtirok (decision-making) va jamiyat bilan hamkorlik (collaborating with the community) [19.1].

Epsteinning fikricha, bu olti yo'nalish o'zaro qoplanuvchi ta'sir doiralari (overlapping spheres of influence) sifatida faoliyat yuritadi va barcha tomonlar bolaning muvaffaqiyatiga umumiy manfaatdor ekanligini anglatadi [20.1]. Ushbu model O'zbekiston sharoitida mahalla faollarini ham "jamiyat bilan hamkorlik" komponentining faol subyekti sifatida kiritish imkonini beradi.

42 ta tadqiqotni (2003-2021-yillar) qamrab olgan metatahlilda Bronfenbrennerning ekologik nazariyasi, Burdyoning madaniy kapital va Kolemanning ijtimoiy kapital konsepsiyalari asosida ota-onalarning ta'lim jarayoniga jalb etilishi bilan o'quvchilar akademik muvaffaqiyati o'rtasida ijobiy korrelyatsiya aniqlangan; bunda ota-onalarning farzandlariga kitob o'qib berishi, ta'lim borasida yuqori kutilmalarga ega bo'lishi va maktab bilan muloqotni yo'lga qo'yishi alohida ta'kidlangan [21.1]. Bu xulosa ota-onalar pedagogik kompetensiyasini oshirish nafaqat ma'naviy, balki o'lchanadigan akademik samara beruvchi investitsiya ekanligini ko'rsatadi.

TADVIQOT METODOLOGIYASI

Pedagogik kompetentlik tushunchasi ilmiy adabiyotlarda turlicha talqin etiladi. Kasbiy kompetentlik mutaxassis tomonidan kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bilim, ko'nikma va malakalarning egallanishi hamda ularni amalda yuqori darajada qo'llay olishi sifatida belgilanadi [4.22].

Ijtimoiy kompetentlik tarkibiga ota-onalar majlislari kun tartibiga ma'naviy-ma'rifiy masalalarni kiritish, yillik tarbiyaviy ishlar rejasini ota-onalar bilan birgalikda muhokama qilish kabi faoliyat shakllari kiritilganligi alohida tadqiqotlarda asoslab berilgan [5.45].

Zamonaviy ta'lim sharoitida o'qituvchi va tarbiyachilarning kasbiy kompetentligini doimiy takomillashtirib borish zarurati uzluksiz ta'lim tizimi orqali ta'minlanadi [6.18].

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik ishlarni tashkil etish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda ota-onalar savodxonligini oshirish bilan bog'liq ish shakllarini tanlash, variativlik va ochiqlik tamoyillariga muvofiq oila, maktab va mahalla, shuningdek, nodavlat tashkilotlar bilan hamkorlikni tashkil etish tamoyili asosiy yo'nalish sifatida belgilangan [7.3].

Bundan tashqari, maktabgacha ta'lim muassasalari amaliyotida tashkilotga jalb qilinmagan bolalar ota-onalari, buvi va bobolarni mahalla faollari bilan hamkorlikda tadbirlarga taklif etish orqali ularning psixologiyasiga ijobiy ta'sir ko'rsatish usuli samarali deb topilgan [8.5].

Bolani yaxshi tarbiyalagan ota-onalarni va maktabga yordam bergan mahalla faollarini rag'batlantirish tizimi tarbiyaviy ishlar metodikasida alohida o'rin egallaydi [9.163], bu yondashuv "Fuqarolar yig'inlari va mahallalardagi xotin-qizlar faollarining faoliyati samaradorligini baholashning reyting tizimi to'g'risida"gi Nizomda institutsional darajada mustahkamlangan [12.1].

TAHLIL VA NATIJALAR

Finlyandiyada "eSupport Families" dasturi orqali ota-onalar uchun elektron maslahat markazlari tashkil etilgan bo'lib, ular psixologik, pedagogik va huquqiy maslahatlarni masofadan olish imkoniga ega. Yaponiyada esa "Digital Inclusion for All" dasturi shunga o'xshash vazifani bajaradi [14.1]. Janubiy Koreya tajribasida bolalar

bog'chalari o'qituvchilari doimiy ravishda ota-onalar bilan uchrashuvlar tashkil etadi, faoliyat haqida muntazam so'rovnomalar o'tkazadi va takliflarni yozib oladi. Bu esa ota-ona va pedagog o'rtasidagi ikki tomonlama muloqotni institutsionallashtirgan tizimli amaliyot hisoblanadi [22.1].

Shuningdek, Janubiy Koreya, Yaponiya, Germaniya va Gretsiya kabi davlatlarda oila va ta'lim tashkiloti bolalarda qadriyat tushunchasini shakllantirishda pedagogik qo'llab-quvvatlash ko'rsatuvchi eng muhim ijtimoiy-madaniy institut sifatida belgilangan. Bu yondashuv YUNESKONing 2030-yilgacha xalqaro ta'lim konsepsiyasida ham o'z aksini topgan [23.1].

Xulosa qilib aytganda, xorijiy nazariy konsepsiyalar (Bronfenbrenner, Epstein, Koleman) va o'zbek olimlarining amaliy tadqiqotlari bir-birini to'ldiruvchi ilmiy asos yaratadi: birinchisi ota-onalar va mahalla faollarining bolaning ekologik muhitidagi o'rnini nazariy jihatdan izohlaydi, ikkinchisi esa O'zbekiston sharoitida bu o'rinni amalga oshirishning mahalliy mexanizmlarini ishlab chiqadi.

Tadqiqotda nazariy tahlil, tizimlashtirish, qiyosiy-pedagogik tahlil, hujjatlarni tahlil qilish va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi. Xorijiy va mahalliy pedagogik-psixologik adabiyotlar, me'yoriy-huquqiy hujjatlar, xalqaro tajriba materiallari tahlil qilindi. Metodologik asos sifatida ekologik-tizimli (Bronfenbrenner), kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan va ijtimoiy-pedagogik yondashuvlar olindi. Bu ota-onalar va mahalla faollarini bolaning rivojlanish muhitining tarkibiy qismi va pedagogik faoliyat subyekt sifatida bir vaqtda ko'rib chiqish imkonini beradi. Ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik kompetensiyasi - bu ularning bolalar va o'smirlar tarbiyasiga oid zarur bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'lishi, shuningdek, ushbu bilimlarni amaliy vaziyatlarda samarali qo'llay olish qobiliyatidir. Kasbiy kompetentlikka oid umumiy yondashuvga ko'ra, kompetensiya doimiy ravishda boyitib borilishi, yangi ma'lumotlarni izlab topish, qayta ishlash va amaliyotga tatbiq etishni taqozo etadi [4.22].

Epsteinning olti komponentli modeli nuqtai nazaridan qaraganda, bu kompetensiya shunchaki nazariy bilim emas, balki amaliy ishtirok ko'nikmasi, ya'ni ota-onalik, aloqa, ko'ngillilik va qaror qabul qilishda ishtirok etish qobiliyatlarining yig'indisidir [19.1].

Ota-onalar va mahalla faollari pedagogik kompetensiyasining tarkibiy qismlarini quyidagicha ajratish mumkin: nazariy-bilim komponenti (bola psixologiyasi, yosh xususiyatlari, milliy tarbiya an'analari haqidagi bilimlar), amaliy-malaka komponenti (muloqot ko'nikmalari, nizolarni hal qilish, tarbiyaviy tadbirlarni tashkil etish qobiliyati), raqamli-axborot komponenti (zamonaviy ta'lim platformalari va elektron resurslardan foydalanish ko'nikmasi) va motivatsion-qadriyatli komponent (bolalar taqdiriga mas'uliyatli munosabat, jamoatchilik faoliyatiga ichki ehtiyoj).

An'anaviy amaliyotda ota-onalar pedagogik bilimlarini oshirish asosan ota-onalar majlislari, individual suhbatlar va ma'ruzalar orqali amalga oshirilgan. Tadqiqotchilar ta'kidlashicha, ota-onalar majlislari kun tartibiga ma'naviy-ma'rifiy mavzularni muntazam kiritish va yillik ish rejasini ular bilan birgalikda muhokama qilish samarali natija beradi [5.45]. Biroq zamonaviy sharoitda bu shakllar yetarli emas, chunki ular bir tomonlama axborot uzatish xususiyatiga ega va Epstein ta'kidlagan "ikki tomonlama aloqa" (communicating) tamoyiliga to'liq javob bermaydi [19.1].

Interaktiv trening va seminarlar - ota-onalar va mahalla faollari uchun amaliy mashg'ulotlar, vaziyatli o'yinlar, keys-stadi metodlari asosida tashkil etilgan o'quv-uslubiy yig'ilishlar. Raqamli platformalar va onlayn resurslar - O'zbekistonda joriy etilgan eMaktab.Oila va Kundalik.Family mobil ilovalari ota-onalarga farzandlarining ta'lim jarayoni haqida real vaqtda axborot olish va pedagoglar bilan muloqot qilish imkonini beradi [15.1]. Bu shakl axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim sohasidagi tutgan o'rni ortib borayotganligi bilan izohlanadi [10.244].

Mahalla miqyosidagi "pedagogik ma'rifat maktablari" - mahalla faollari, sog'liqni saqlash xodimlari, psixolog va pedagoglar ishtirokida muntazam tashkil etiladigan ma'rifiy uchrashuvlar. Bu shakl Janubiy Koreyadagi tarbiyachi-ota-ona muntazam uchrashuvlari amaliyotiga hamohang [22.1]. Ilg'or oilalar tajribasini ommalashtirish - bolani yaxshi tarbiyalagan ota-onalar va faol mahalla a'zolarining tajribasini boshqa oilalarga namuna sifatida taqdim etish, ularni rag'batlantirish orqali motivatsion mexanizmi kuchaytirish [9.163].

Hamkorlikdagi loyiha faoliyati - ota-onalar, mahalla faollari va o'quvchilarning birgalikda ijtimoiy-tarbiyaviy loyihalarni amalga oshirishi. Bu Epsteinning "ko'ngillilik" (volunteering) va "jamiyat bilan hamkorlik" komponentlariga mos keladi [19.1]. Elektron hisobot va monitoring vositalari - mahallalardagi xotin-qizlar faollari uchun joriy etilgan "Ayollar daftari" elektron platformasi orqali masofadan turib hisobot taqdim etish va videokonferensaloqa shaklida yig'ilishlarda ishtirok etish imkoniyati [11.4].

Ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari samarali bo'lishi uchun bir qator shart-sharoitlarga rioya qilinishi zarur.

Birinchidan, ota-onalarning yosh, kasb-hunar va dunyoqarash jihatidan rang-barang ekanligini hisobga olib, mashg'ulotlarni differensiallashtirilgan tarzda tashkil etish lozim, chunki turli kasb egalarining tarbiyaga bo'lgan munosabati farqlanadi [2.7].

Ikkinchidan, Kolemanning ijtimoiy kapital nazariyasiga muvofiq, mahalla faollarining o'zlari ham dastlab tegishli pedagogik-psixologik tayyorgarlikdan o'tishi lozim, chunki ular ijtimoiy kapitalning asosiy tashuvchisi sifatida xizmat qiladi ^[18.1].

Uchinchidan, malaka oshirish jarayoni uzluksiz ta'lim tizimi mantiqida tashkil etilishi, ya'ni bir martalik tadbir emas, balki davriy va izchil xususiyatga ega bo'lishi kerak ^[6.18].

To'rtinchidan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish ota-onalar va mahalla faollari uchun mashg'ulotlarni qiziqarli hamda amaliy yo'naltirilgan qilishga xizmat qiladi ^[10.244].

Beshinchidan, mahalla faollari faoliyatini reyting tizimi orqali muntazam baholash ularning pedagogik faolligini oshirishga turtki bo'ladi ^[12.1].

Oltinchidan, Epstein ta'kidlagan ikki tomonlama aloqa tamoyiliga asoslanib, ta'lim muassasasi, mahalla va oila o'rtasida o'zaro ishonchli muloqot muhitini shakllantirish zarur ^[19.1].

O'tkazilgan tahlil asosida ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik kompetensiyasini rivojlantirishning to'rt bosqichli modelini taklif etish mumkin.

Birinchi, tashxis-aniqlash bosqichida ota-onalar va mahalla faollarining mavjud pedagogik bilim darajasi, ehtiyojlari va qiziqishlari so'rovnoma, suhbat va kuzatuv metodlari orqali aniqlanadi. Bu yondashuv Janubiy Koreya tajribasidagi muntazam so'rovnoma amaliyotiga mos keladi.

Ikkinchi, rivojlantirish bosqichida aniqlangan ehtiyojlarga mos ravishda treninglar, seminarlar, mahalla pedagogik ma'rifat maktablari, raqamli resurslar kabi mexanizmlar tanlab olinadi va izchil tarzda amalga oshiriladi.

Uchinchi, mustahkamlash va rag'batlantirish bosqichida erishilgan natijalar amaliyotda sinaladi, ilg'or tajriba ommalashtiriladi, faol ishtirokchilar taqdirlanadi.

To'rtinchi, baholash va monitoring bosqichida mahalla faollari va faol ota-onalarning pedagogik faoliyati reyting tizimi hamda elektron hisobot vositalari orqali muntazam baholanadi. Bu esa keyingi davrda jarayonning barqaror va shaffof davom etishini ta'minlaydi.

Taklif etilgan mexanizmlarni amaliyotga tatbiq etish bir qator ijobiy natijalarni beradi.

Birinchidan, ota-onalar va mahalla faollarining bola tarbiyasiga oid bilim va ko'nikmalari sifat jihatidan yaxshilanadi.

Ikkinchidan, Bronfenbrenner nazariyasi nuqtai nazaridan, bolaning mezotizimi (oilamaktab bog'lanishi) va ekzotizimi (mahalla muhiti) o'rtasidagi uzilishlar kamayadi. Bu esa bolaning rivojlanishi uchun yagona va izchil tarbiyaviy muhit yaratadi ^[17.1].

Uchinchidan, mahalla miqyosida tarbiyaviy muhitning sifati oshadi, bu esa o'z navbatida bolalar va o'smirlar orasida nosog'lom xulq-atvor ko'rinishlarining oldini olishga xizmat qiladi.

To'rtinchidan, metatahlil natijalari ko'rsatganidek, ota-onalarning pedagogik faolligi bilan bolalarning akademik muvaffaqiyati o'rtasida ijobiy bog'liqlik mavjud ^[21.1].

Shu sababli ota-onalar kompetensiyasini oshirish bevosita ta'lim natijalarining yaxshilanishiga olib keladi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy ta'lim-tarbiya tizimining muhim va dolzarb yo'nalishi hisoblanadi. Bronfenbrennerning ekologik tizimlar nazariyasi va Epsteinning maktab-oilajamiyat hamkorligi modeli bu jarayonni nazariy jihatdan asoslab beradi, Kolemanning ijtimoiy kapital konsepsiyasi esa mahalla institutining ahamiyatini ilmiy jihatdan izohlaydi.

Ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun an'anaviy shakllar bilan bir qatorda interaktiv treninglar, raqamli platformalar, mahalla pedagogik ma'rifat maktablari, hamkorlikdagi loyiha faoliyati va elektron hisobot-monitoring vositalari kabi zamonaviy mexanizmlardan, shuningdek, Finlyandiya, Yaponiya va Janubiy Koreya kabi davlatlarning ilg'or tajribasidan foydalanish zarur. Taklif etilgan to'rt bosqichli model - tashxis-aniqlash, rivojlantirish, mustahkamlash-rag'batlantirish va baholash-monitoring - amaliyotda qo'llanilganda ota-onalar va mahalla faollarining pedagogik tayyorgarligini sezilarli darajada oshirish, natijada yosh avlod tarbiyasi sifatini yaxshilash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yangi O'zbekistonda ma'rifatli shaxs tarbiyasi: ilmiy-uslubiy materiallar. - Toshkent, 2023. - 14-b.
2. Raximov B. Pedagogik mahorat: o'quv-uslubiy qo'llanma. - Toshkent, 2022. - 7-b.
3. Kasbiy-pedagogik kompetentlik tushunchasi va tarkibiy qismlari: o'quv qo'llanma. - Toshkent: Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi, 2023. - 22-b.
4. "Tarbiya" fani o'qituvchilarining ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishning mazmuni, shakllari va metodlari // Jamiyat va innovatsiyalar. - 2021. - 45-b.
5. O'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik asoslari // ilmiy maqola. - 2025. - 18-b.
6. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida pedagogik ishlarni tashkil etish // ilmiy-amaliy jurnal. - Jizzax davlat pedagogika instituti, 2023. - 3-b.
7. Maktabgacha ta'lim tashkilotida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish bo'yicha uslubiy tavsiyalar. - Toshkent, 2024. - 5-b.
8. Tarbiyaviy ishlar metodikasi: o'quv qo'llanma. - Toshkent, 2022. - 163-b.
9. Oliy ta'lim muassasalarida pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni rivojlantirish metodikasi // Science and Education. - 2026. - № 7(5). - 244-b.
10. "Fuqarolar yig'inlari va mahallalardagi xotin-qizlar faollari faoliyatining samaradorlik darajasini reyting tizimida baholash tartibi to'g'risida"gi Nizom. - 1-b.
11. eSupport Families va Digital Inclusion for All dasturlari // Central Asian Journal of Education. - 2025. - 30-b. (OECD, 2021 asosida).
12. O'quvchilar va ota-onalar uchun eMaktab.Oila mobil dasturi; Kundalik.Family mobil ilovasi // emaktab.uz, kundalik.com. - 2021-2024.
13. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. - Toshkent: Matbaai Turkiston, 1913 (qayta nashr: "O'qituvchi" nashriyoti, 1992). - 10-b.
14. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. - Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979; Bronfenbrenner U. Ecological Systems Theory // Annals of Child Development. - 1989. - Vol. 6(1). - P. 187-249. - 1-b.
15. Coleman J.S. Social Capital in the Creation of Human Capital // American Journal of Sociology. - 1988. - Vol. 94. - P. 95-120. - 1-b.
16. Epstein J.L. School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools. - Boulder, CO: Westview Press, 2001; Epstein J.L. Toward a Theory of Family-School Connections // Teacher Practices and Parent Involvement. - 1987. - 1-b.
17. Joyce Epstein's School-Family-Community Partnership Model // EBSCO Research Starters. - 2024. - 1-b.
18. Re-examination of 42 Studies on Parental Involvement and Academic Achievement // Pegem Journal of Education and Instruction. - 2022. - Vol. 12, No. 2. - P. 32-57.
19. O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimi va Janubiy Koreya tajribasi qiyosiy tahlili // International Journal of Scientific Research. - 2024. - 1-b.
20. Umuminsoniy qadriyatlarga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya dasturi: xalqaro tajriba (Janubiy Koreya, Yaponiya, Germaniya, Gretsiya) // ilmiy konferensiya materiallari. - 2024. - 1-b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.